

Heemkundige Kring Dr. Croquet - Walem

MAGAZINE 72 - Molen van Battenbroek

Driemaandelijke uitgave : januari - februari - maart 2024

Colofon

Dit magazine is een uitgave van
vzw Heemkundige Kring
Dr. Croquet Walem

Maatschappelijke zetel:
Koning Albertstraat 9
B-2800 Walem

www.heemkundewalem.be
info@heemkundewalem.be

U kan lid worden door
overschrijving van
15 euro op rekening nr.:
BE23 7512 0773 0691
dan krijgt u de volgende nummers
van ons tijdschrift in uw bus.

**Redactie en medewerkers
van dit nummer:**

**Hugo Rom
Staf Daems
Tom Van Buggenhout**

**Foto voorpagina:
Ingekleurde foto van de
molen van Battenbroek**

Onze ereleden

B vB architecten BV	Merckx Eddy - Tanghe Annabel
Balzarini J. - Delwiche J.	Michiels Frank
Bellon Bert - Loiselle Martine	Michiels Victor
Belmans Wilfried	Morrens Paul
Bogaerts-Rombauts	Nauwelaerts Eugene
Bruynseels Marc	Nuyts Dirk - Smets Krista
Caelen Karel - Lucas Van de Leur	Peeters Henri
Carpentier Christiane	Poot Jaak
Ceulemans Bouwewijn	Resseler Alex - Troch Sonia
Coeckelbergh Willy	Resseler Willy
Daems Rik	Richard Hofmans
Daems Staf	Rom Hugo
De Belder Karel	Rymenams Frans
De Coster J. - Guyot Lalignant A.	Steensels Danny - Van Malderen Sabine
De Groef Gerard	Uten Mika
De Koninck Jan	Vaes Karel
De Laet Pieter	Van Buggenhout Tom - Veys Ann
De Win - Van Reeth	Van Camp Agnes
Dokter en Mevrouw Frans De Greve	Van den Heuvel Inge (Fotografie)
Dokter Liekens Jo	Van Genechten Gaby
Dox - Vercammen	Van Look Juliette
Duquene S. - Van Buggenhout C.	Van Malderen Stefaan
Figeys Jos	Vandamme Ricardo
Gebroeders Peeters BVBA (Schrijnwerkerij)	Vander Kuylen Bart (Dierenarts)
Gijsemans Jan	Vansant Elza
Gilon Els (Haarstudio Ellix)	Verbeeck Ludo
Gilon-Tielemans	Vercammen Fons (AXA Bank)
Honsia Clara	Vergaelen Robert
Huysmans Florentina	Verlinden Jan
Janssens Pieter	Vervaeck Benny
Laurent Olivier	Voet Hans - Nuyts Magda
Marivoet Herman	Wilms Dirk
Marivoet Martin	Wouters Gerald (Aannemer)
Marivoet Walter - van Berckelaer Liz	

Editoriaal

Met dit eerste tijdschrift van het nieuwe werkjaar brengen we jullie een gevarieerd menu aan onderwerpen.

Het hoofdartikel behandelt de molen van Battenbroek. Deze molen stond niet ver van de brug daar waar de Stenengootbeek uitmondt in de Nete.

Vele eeuwen was een molen een toppunt van technisch vernuft, of hij nu werd aangedreven door de wind of door stromend water, er kwam heel veel techniek bij kijken om de energie uit water of wind om te zetten naar een beweging. Tot de opkomst van de stoommachine was dit de meest efficiënte manier om machines te laten werken zonder de kracht van mensen of dieren te moeten gebruiken.

Het belang van de molen in de periode vóór de industriële revolutie kunnen we ook zien op de Ferraris kaarten. Deze kaarten werden opgesteld op het einde van de 18de eeuw, nét voor de industriële revolutie, en alle molens die toen bestonden zijn er op aangeduid. Je moet je blik ook even aanpassen om dan heel selectief te gaan kijken naar de markeringen voor molens op de kaart. Het landschap ten noorden van Mechelen was bezaaid met molens: ook vandaag wordt dat gebied nog aangeduid als "Molenberg", tot voor kort was er zelfs een bakkerij die zo heette.

De molen van Battenbroek lag nog meer naar het noorden en was vele decennia eigendom van de abdij van Roosendaal, na de Franse Revolutie kwam hij in handen van renteniers. Aan het begin van de eerste wereldoorlog werd hij door de Belgische Genietroepen afgebroken en verdween hij uit het landschap. Gelukkig zijn er nog wel een paar mooie foto's van terug te vinden.

In een ander artikel keren we terug naar 1940: de dienstplichtigen die op het fort van Walem "liggen" zoeken vertier en organiseren een aantal revue's. Ze hadden zelfs hun eigen tijdschriftje "Ons Eiland", een verwijzing naar het kunstmatige eiland waarop het fort ligt. Recent kregen we hierover documentatie vast via kolonel Roland De Pauw die we hiervoor ook van harte willen danken. De lichtheid en vrolijkheid die uit de documenten van 1940 spreken staan in contrast met de oorlogsdreiging die toen heerste.

Tijdens de Middeleeuwen en later waren er rondom de stad Mechelen allerlei punten voorzien waar men op personen en goederen controle kon uitvoeren, wanneer die de stad wilde binnenkomen. Het meest eenvoudige middel waren draaibomen. We halen een oud artikel op dat ooit verscheen in de Gazet van Antwerpen en brengen in kaart waar deze draaibomen geplaatst waren.

Honderd jaar geleden kwam Walem in de krant met allerlei gebeurtenissen en ongevallen; een bloemlezing hiervan verder in dit tijdschrift.

We beantwoorden de vraag van een lezer die op een gebouw in de Koning Albertstraat een mysterieuze

steen opmerkte, wij trachten de oorsprong hiervan te achterhalen in onze rubriek "Wat ik altijd al heb willen vragen".

We besluiten met de vraag die vorige keer nog enigszins onbeantwoord bleef: waar komt de naam "Muskenstraat" vandaan, we denken een plausibel antwoord te hebben gevonden, dank zij een van onze lezers.

Veel variatie dus, iets waar we in 2024 verder willen voor gaan!

Veel leesplezier!

Ferraris kaart - het gebied tussen de Katelijnestraat en wat nu de Eikestraat is, telde zeven molens

De molen van

Windmolens zijn molens die de bewegingsenergie van de lucht (wind) omzetten in rotatie-energie van de wieken, die dan nuttig kan worden gebruikt, bijvoorbeeld voor het opwekken van elektriciteit (windturbine), het persen van olie uit oliehoudende zaden (oliemolens), het malen van graan (korenmolens), het zagen van hout (zaagmolens) of het verplaatsen van water (poldermolens). Bij windmolens kan men twee hoofdtypen onderscheiden:

- de vaak 'industriële' windmolens die dienen om elektriciteit op te wekken en in de laatste decennia van de twintigste eeuw als energiebron steeds belangrijker zijn geworden.
- de 'traditionele' windmolens die tot in de achttiende eeuw van grote betekenis waren. De rest van dit artikel gaat over dit type.

De vermoedelijk oudste, echter qua leeftijd toch niet onomstreden windmolen is de Chinese windmolen. In de in Luoyang (provincie Liaoning) geopende Han-begraafplaatsen vond men muurschilderingen, die het gebruik van windmolens in China sinds de oosterse Han-dynastie (25-220 na Chr.) aantonen. Lang is men ervan uitgegaan dat het eerste windmolentype in Europa de standerdmolen is geweest, maar dit type molen is zo ingenieus geconstrueerd dat het er onmogelijk zo maar opeens geweest kan zijn. Het is daarom aannemelijk dat de standerdmolen het resultaat is van een "evolutie" die enige honderden jaren geduurd heeft. In Europa verschenen de eerste windmolens ten laatste in de tweede helft van de 12e eeuw in Noordwest-Frankrijk, Vlaanderen en Zuid-Engeland.

Molenrecht

Molenrecht, ook wel maalrecht of windregaal genoemd, is een juridisch begrip uit de middeleeuwen waarbij de eigenaar van een grondgebied iemand anders het recht gaf, op een bepaalde plek op dat gebied een molen te bouwen of een bestaande molen te bedienen, in ruil voor een vergoeding in geld of natura.

Niet iedereen kon dus een molen bouwen, je had dus een **wind brief** nodig (toestemming van klooster, abdij of baron)

Uitdrukkingen en spreekwoorden

*slag van de molen -- niet goed bij zijn verstand
dat is koren op zijn molen -- goed van pas komen
de molen maalt langzaam -- dat gaat traag
de molen naar de wind keren -- zich aanpassen
zijn molen maalt niet meer -- zijn tanden zijn slecht
hangt als een molensteen om zijn hals -- iets hindert hem
in de tredmolen lopen -- aan dagelijkse sleur aanpassen
tegen de windmolens vechten -- tegen onmogelijke zaken vechten
zonder water draait de molen niet -- voor wat hoort wat
de molen draait niet met de wind die voorbij is -- men moet de
gelegenheid te baat nemen
de molen is door de vang (rem) -- de zaak is hopeloos
wie eerst komt eerst maalt -- wie eerst komt, krijgt het beste
het is hier een mallemolen -- het is hier een gekkenhuis
molenwieken met de armen
wie niet wil worden, moet uit de molen blijven -- wie geen
gevaar wil lopen moet het niet opzoeken
die in de molen komt wordt licht bestoven -- men neemt gauw
iets over van een ander
alle molenaars zijn geen dieven -- scheer niet iedereen over
dezelfde kam
door de molen halen -- uitgebreide procedure ondergaan
men vind geen molenaar of hij at gestolen koren -- ieder zoekt
zijn voordeel ten koste van een ander*

Molenaars konden dan tegen betaling van een jaarlijks bedrag, of leveringen in natura als zakken graan, het molenrecht pachten. De mulder kreeg dus een **scheploon**, een praktijk die hem zijn kwalijke reputatie van dief bezorgde, ook al omdat hij het gewicht in 'mulderslatijn' op de zakken schreef. De molenaar zelf was meestal een eenvoudige pachter. Hij kreeg een pachtcontract en moest instaan voor het onderhoud van het draaiende werk van de molen. Bij het "begaan" van de molen, dit is de aanvang van het pachtcontract, werd er een **prijzij** gemaakt : een zorgvuldige beschrijving van de staat van de draaiende molenonderdelen. Bij het afgaan werd dan alles zorgvuldig gecontroleerd en de meer- of minwaarde berekend. Het staande werk moest door de eigenaar of de heer onderhouden worden.

Battenbroek

De bewoners van het gebied rond de molen werden in dat geval door de eigenaar van het windrecht verplicht hun goederen op de aangewezen molen te laten bewerken. Degene die het molenrecht had, moest controleren of dat daadwerkelijk gebeurde. De molen was daarmee een dwangmolen. Concurrentie werd hiermee tegengegaan en de heer en de molenaar konden als monopolist hun eigen verdiensten vergroten. Ook werd het niemand toegestaan in de buurt van de molen iets te bouwen of op te richten wat voor windbelemmering zou kunnen zorgen (**bangebied**). Wanneer naburige molenaars in het bangebied graan ophaalden om bij hen goedkoper te malen, konden zij hiervoor gestraft worden. Dit heette **ketsen** en werd vaak bij verordening verboden.

Na de Franse revolutie is dit systeem van molenrecht afgeschaft en werd toegestaan om 'vrije molens' op te richten.

Geschiedenis van de molen van Walem

De allereerst molen gelegen in Battenbroek was een getijdenwatermolen. Deze banmolen werd vervangen door een windmolen. Deze molen van Walem was een houten korenwindmolen die waarschijnlijk rond 1300 werd opgericht op het gehucht Battenbroek, op de Molenvlietdijk.

De windmolen werd in zijn lange loopbaan vele malen vernietigd.

Hij werd door de bende van Maarten van Rossum afgestookt in 1542. Na de heropbouw, werd hij in 1576 wederom afgebrand, deze keer door de Spanjaarden.

In een akte van 15 oktober 1577 werd de molen en de daarrond liggende gronden gekocht van Jan Capmans van Wesenbeeck door de abdij van Roosendaal. De heropgerichte molen begaf het en de abdij richtte op dezelfde plaats een nieuwe molen op. De inventaris der documenten opgemaakt in 1718 vermeldt dat de molen "gevalen geweest", d.w.z op het invallen stond in 1648. De abdij richtte in 1660, steeds op dezelfde plaats voor de vijfde maal een windmolen op. (de abdij Roosendaal bezat toen 2 windmolens). Deze molen in Walem zou standhouden tot hij op 28 september 1914 door de Belgische genie werd opgeblazen.

Roosendaal en de molen

Hoe verkreeg de abdij van Roosendaal de molen in 1580

Er wordt altijd gezegd dat de abdij de windmolen van Battenbroek aankocht. Uit de schepenacte vernemen wij dat de windmolen vernietigd was op Sint Lucasdag (18 oktober 1576) tijdens de vernieling van Walem door de Spaanse troepen (Sinte Lucasdach anno LXXVI bijde Spangnaerden verbrant). De abdij ruilde de molenberg met alles wat erop lag (sekeren molenberch met alle sijne toebehoorten) met Dionijs Vander Meesen, uitvoerder van het testament van Gommaer Capmans en zijn vrouw, in de naam van Jan van Weesenbeeck en Barbara Capmans, erfgenamen van Gommaer Capmans.

Zoals vaak bij dergelijke transacties is een beetje voorkennis nodig en is er een beetje giswerk voor nodig. De transactie is een soort van "ruil" van lappen grond tussen Jan Van Weesenbeeck/Barbara Capmans en de vertegenwoordiger / rentmeester van de abdij van Roosendaal.

De molen in kwestie is – voor zover we dat kunnen afleiden uit de tekst – een erfpacht voor de familie Coremans/Capmans. Barbara's ouders (of eventueel nog voorouders, maar die werden niet vermeld) kochten deze molen van het klooster van Roosendaal. Dit betekent dat ze het pacht van de grond kochten, maar niet voor zichzelf, maar ook voor al hun nakomelingen. Het feit dat Gheertruyt Coremans met naam en meisjesnaam wordt genoemd, zou kunnen betekenen dat het haar erfpacht was, want vaak worden vrouwen niet specifiek genoemd en al helemaal met hun eigen achternaam.

De familie wisselt het stuk dus waar de molen opstaat met een ander stuk grond, namelijk 1 dagmaal (25;32 of 49 aren) in Wijgmaal aangrenzend aan het gebied van Lies van den Broeken kinderen ter Cruyse;

OAW Reeks III register 1 « scabinale acten register 1547 – 1580 »

Acte nr 228

Wy Libert de Fraisne stadthoudere vande heeren mijns geduchts heere van Merode heere baenneheere van ??? perwez, leefdale, tslans van Duffele ende Waelhem, heere van Gele, Voerselaere. In sijnen Heere leenhove tot Waelhem saluyt met kennisse der waerheijt zij condit ende kennelijck allen den ghenen sie dese letteren sullen sien oft hooren lesen hoedat op heden datum van desen voir Caerle Monckaert, Jacoppen Elssevere ende Aerden Oliviers mannen van Leene desselfs heeren commen ende gecompereert is in persoone Jan Van Weesenbeeck als man ende momboir van Barbara Capmans gommeersdochtere daer moeder aff was Gheertruyt Coremans, als oppermomboirs van huere kinderen ende heeft (achtervolgende den consente hen verleent van tnaerbescreven te mogen volbringen bij heer ende meester Dionijs Vander Meesen executeur vande testamente wijle de voirschreven Gommeas Capmans ende sijnder huijsvrouwe blijken bijden acte van authorisatie daervan sijnde insgelijcx die tselve over der voirschreven kinderen laudeerde ende approbeerde) bij maniere van mangelinghe ende permutatie wel ende wettelijck gecedeert ende getransporteert tot behoef van meesteren Peeter Van Cantelbeke inden naem ende als rentmeester vande Clooster van Roosendale ende tot desselfs clooster behoef sekeren molenberch met alle sijne toebehoorten gelegen in Battenbroeck daerop gestaen heeft sekeren wintmoelen nu inde defaecte van Waelhem op Sinte Lucasdach anno LXXVI bijde Spangnaerden verbrant den voirschreven comparanten ende huer kinderen gesuccedeert ende verstorven bijden doot van huerlieden voirschreven ouders hen aldaer genoeg bewesen opden commer ende last van twee veertelen terwe den H. Geest van Waelhem ende eenen cappuijn zonder meer daerop vuytgaende, vrij van allen verloope totten dage van heden verschenen. Ende in recompensie van dijen soe heeft de voirschreven rentmeester inder qualiteijt als voere getransporteert tot behoef vande voirschreven Jan Van Weesenbeeck ende sijne kinderen omtrent een daegmael lants gelegen tot Wijchmael, Lijsken Vanden Broecke ter eenre de kinderen vande Cruijse ter andere comende aen sheerenstrate aldaer, achtervolgende den contracte bij partijen hinc ende daeraff gemaect ende naerdijen de voirschreven partijen inde qualiteijt alsvore respectie vande voirnoemde goeden hadden vertegen met vonnisse ende rechte soe is de voirnoemde rentmeestere inde molenberch ende de voirschreven Jan Van Weesenbeeck int voirschreven dachmael lants wel ende wettelijck gegoijt ende geerft om de selve bij hem eeuwelijck ende erffelijck te besitten ende gebruijcken van welcken vorischreven molenberch de voirschreven rentmeester nominij officij dede den voirschreven Gille van Merode ?? op met huere ende eede van trouwen met alle andere heeren rechten ende gewoonlijcke diensten naer des voirschreven leenhoffs rechte daertoe ende behoerlijcke weecken gedaen zijnde, soe ontfanck ick heer ende mansen op desselfs Gillen behoudelijck hen daerin sijn hoocheijt heerlijcheijt ende rechte ende eenen iegelijcke anders een synen dits al geschiet met vonnisse ende met rechte nyet des hier inne, in kennisse bessegelt

etc. actum XVen octobris 1577.

van Battenbroek

In een boekje van J. Verbesselt over "Oude cijzen, munten en maten" vinden we op pagina 23 "de maten van landen en granen in Brabant."

Landmaten

- 1 Bunder is 4 daghwarden (bunder huidige waarde van 1,2 tot 1,4 ha)
- 1 Bunder is 400 roeden van elk 35m²
- 1 Daghwandt is 4 vierendeelen oft 100 roeden
- 1 Vierendeel is 25 roeden
- 1 Roede is 16, 17, 18, 19 oft 20 voeten, volgens de costumen der plaetsen
- 1 Voet brussels is 11 duymen
- 1 Stap is 2 voeten (Noot: en voet ligt tussen 27 en 29 cm volgens de streek)
- 1 Landtmeters schrede is 5 voeten
- 1 Palme is 4 duymen
- 1 Sole is het derde deel van een voet
- 1 Nederlandse myl bevat 1000 roeden oftewel (de roede tot 20 voeten) 20000 voeten oft 8000 enckele schreden

Graanmaten

- 1 Mudde graen oft 108 gelten oft stooopen maken 6 susteren
- 1 Mudde oft 16 vaten oft 12 lopers zaad oft 8 halsters of 3 vierte of 181,6 kg
- 1 Sack oft 90 gelten 5 susteren
- 1 Stuck oft 54 gelten 3 susteren
- 1 Sister oft 18 gelten 4 viertelen oft 2 Halsters
- 1 Halster oft 9 gelten 2 viertelen
- 1 Viertel oft 4 en half gelten hout 18 Waelpotten, oft 4 Meukens, Spinten oft Pignolen
- 1 Meuken oft pignolen 3 en een achtste lepelen, oft 4 en halve Waelpotten
- Soo dat de 72 Waelpotten, oft 50 lepelen van het Korenhuys oft 16 Meukens graen maken effen 1 suster.

Insgelyckx worden gemeten de terwe, rogge, gerste, erten, boonen, vitsen ende alderlye saden, behalven de haver of even, want 1 Sister Haver oft evene houdt 3 en halve Waelpotten oft een Gelte meer als het Korensister.

De wissel werd toegestaan door het klooster omdat de familie Capmans bij de dood van Barbara's ouders 2 viertelen (een maat) graan en én haan hadden gedonneerd aan het klooster.

Het was een gewoonte dat de nieuwe erfpachters een extra gave deden aan de pachtheren.

Barbara erfde die pacht dus van haar ouders eens die overleden waren, maar het blijft in de familie. In plaats van haar man die de molen dus erft wanneer zij zou sterven, erven haar kinderen het. Jan van Weesenbeeck zit in principe dus voor niets tussen de transactie, behalve dan dat hij de echtgenoot is van Barabara en de (minderjarige) kinderen. Getrouwde vrouwen mochten immers niet zelfstandig transacties afsluiten. Hun echtgenoot moest dit – met hun toestemming- in hun naam doen.

Doch door de brand van de molen kreeg dus Barbara Dionijs hiervoor een dagwand land gelegen in Wijgmaal, "regenotende Lysken Vanden Broecke, de kinderen Vande Cruijse en de Heerenstraat". (daegmael lants gelegen tot Wijchmael, Lijsken Vanden Broecke ter eenre de kinderen vande Cruijse ter andere comende aen sheerenstrate).

De akten nakijken heeft ook hier weer opheldering van de feiten gebracht.

Met dank aan Willy Hendrickx en Nena Vandeweerd

De molen van Battenbroek

Huurders en eigenaars

De abdij van Rosendael was gedurende het ancien régime eigenaar van de molen, die werd verhuurd. Uit die periode zijn er drie huurders gekend, ze zijn ineens ook de oudste gekende huurders van deze molen.

In 1723 is de huurder Peeter Van Dyck en zo'n veertig jaar later -in 1765- gaat het om Gillis van Dyck. Nog eens zo'n twintig jaar later -in 1789- is Philippe den Bogaert de huurder van de molen van Battenbroek.

In datzelfde jaar -1789- breekt in Parijs de Franse Revolutie uit en enkele jaren later maken onze gewesten deel uit van Frankrijk. De hervormingen van de revolutie maken komaf met de invloed van de kerk en de kloosters. Het is waarschijnlijk ook in dat licht dat op 4 juni 1797 de molen verkocht wordt aan DE MEULENAER Edouardus Jean Jacques, een rentenier uit Antwerpen. De prijs is 40.000 livres, en gebeurt in opdracht van een zekere Keldermans. Voor de nieuwe eigenaar is de molen een belegging in vastgoed, want net zoals de abdij van Rosendael dit voorheen deed, verhuurt ook hij de molen. Zo weten we dat sinds 1807 verhuurd wordt aan Pierre Verkaeren en rond 1830 aan Van Espen.

Een kadastraal document uit 1821 beschrijft de molen als volgt: " Cette commune possédé un moulin à farine mû par le vent, situé Section A n° 246 à M. Edouard De Meulenaer. Cette propriété a été loué par bail passé avant le notaire Lenoir a Walhem, sous la date du 23 mars 1807 à Pierre Verkaeren, moyennant la somme de 500 florins argent de Brabant, et les contribution, qui, pour l' année 1821

Een ander kadasterdocument, van rond 1830, meldt " in hout vervaerdigd, hebbende eene omgang en twee paer steenen, gunstig gelegen niet verre van de dorpskom, verhuurt aan N. Van Espen, te Walem."

Op 03 maart 1836 wordt de molen verkocht aan VAN HOECKHENS Jan, koster te Walem. En vanaf dan wordt de molen telkens verkocht of geerfd. Zo kunnen we tot het begin van de twintigste eeuw het eigendomsrecht opvolgen:

- 09 juli 1844 Verkoop aan DE KNIJFF Emile (Sint Katelijne Waver)
- 12 januari 1854 DE KNIJFF Zoé, rentenierster te Sint Katelijne Waver
- 23 juli 1869 DE KNIJFF Marie, echtgenoot Mouriau de Meulenaecker Adolphe (militair)
- 04 november 1869 verkoop aan COPPENS-VAN RAVESTEYN Theodoor en later erfenis de weduwe en kinderen
- 29 maart 1897 verkoop aan HOFMANS-VERREPT Petrus (landbouwer te Rumst)
- 13 juni 1907 erfenis aan de kinderen na overlijden van vrouw Verrept

Op 28 september 1914 - aan het begin van de eerste wereldoorlog- zullen de Belgische Genietroepen de molen afbreken, een actie die kaderde in de strategie van de Belgische Leger ter verdediging van de versterkte vestiging Antwerpen.

Beeldje van het beroep van een molenaar op de kleine Zavel in Brussel

1940 - Miliciens op het fort

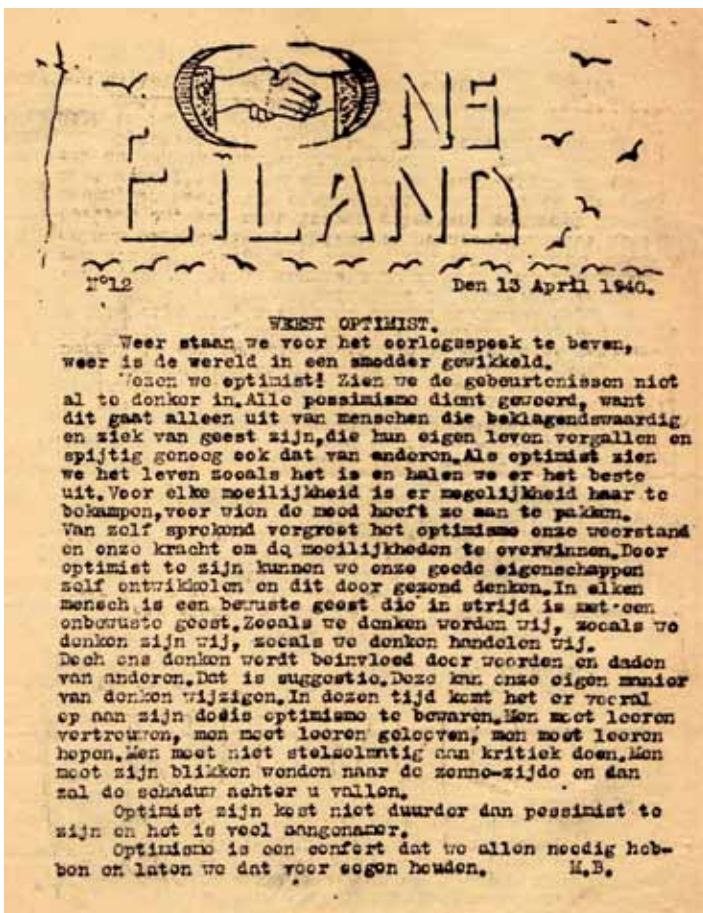
Op 1 september 1939 valt Duitsland Polen binnen. De dreiging van oorlog is in heel Europa voelbaar, op 10 mei 1940 barst de oorlog ook in het westen los. De periode tussen 1 september 1939 en 10 mei 1940 wordt de "schemeroorlog" ("drôle de guerre" (fr) of "phony war" (en)) genoemd.

In die periode liggen er ook miliciens op het fort van Walem, de oorlogsdreiging mag er wel zijn, de soldaten zoeken ook hun vertier en plezier. Recent kregen we inzage in het archief "Ons eiland", dat ons bereidwillig werd geschonken door kolonel Roland De Pauw, zoon van Louis De Pauw.

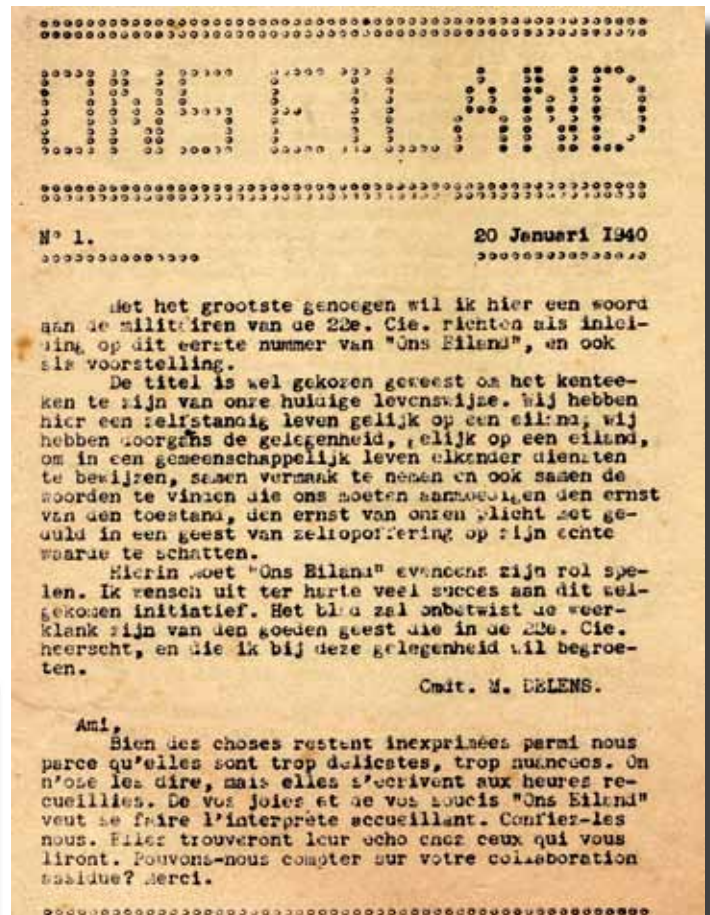
In de jaren dertig van vorige eeuw hingen er donkere wolken boven Europa. De spanning tussen Nazi-Duitsland enerzijds en Frankrijk en Engeland anderzijds nam steeds toe.

Met de inval van de nazi's in het Tsjecho-Slovaakse Sudetenland in september 1938 beseften de Europese landen dat het wel eens menens zou kunnen worden. Het Belgische leger werd op 27 september 1938 door de toenmalige stafchef luitenant-generaal Van den Bergen op "versterkte vredesvoet" gebracht.

Nadat de Britten en de Fransen een akkoord met Hitler sloten waarbij zij hem toelating verleenden om het Sudetenland te annexeren in ruil voor vrede, besliste de Belgische regering om op 2 oktober 1938 alle wederopgeroepen weer naar

Het laatste nummer van "Ons Eiland" van 13 april 1940.

Het eerste nummer van "Ons Eiland" van 20 januari 1940.

huis te sturen.

Nog geen jaar later, het is dan eind augustus 1939, steeg de spanning weer in Europa. Het werd overduidelijk dat Duitsland op het punt stond om een conflict uit te lokken met Polen. Er zat de Belgen niets anders op dan hun leger opnieuw te mobiliseren. Onze krijgsmacht putte uit zijn groot reserve aan mankracht en zou meer dan 600.000 burgers onder de wapens roepen. Dit was maar liefst 8% van de bevolking! Op 1 september zou het trouwens tot een daadwerkelijke aanval op Polen komen waarna de Britten en de Fransen de oorlog verklaarden aan Duitsland.

Het gros van het leger was onderverdeeld in drie categorieën van eenheden: actieve

1940 - Miliciens op het fort

eenheden, eenheden van 1ste reserve en eenheden van 2de reserve. De actieve eenheden werden samengesteld uit de jongste klassen bij wie de militaire kennis nog fris in het geheugen zat. Ietwat oudere militairen werden ingedeeld in de eerste reserve en de oudsten maakten deel uit van de tweede reserve. Om de goede werking van het land niet al te zeer te verstoren werd de mobilisatie in verschillende fases opgesplitst. Zo werden onder meer de vestingstroepen van Namen, Luik en Antwerpen op 26 augustus 1939 onder de wapens geroepen.

Op het fort van Walem werden manschappen van het 1ste vestingsregiment, 22ste compagnie ondergebracht. De gekazerneerden bleven zeker niet bij de pakken zitten. Al vlug werd er een blaadje uitgegeven met nieuwtjes van het fort, sketches, moppen en liedteksten. Het eerste nummer van het soldatenblad "Ons Eiland" verscheen op 20 januari 1940, het laatste op 30 april 1940. In het fort werd gezorgd voor animatie voor de gekazerneerden. Daarnaast werden ook in totaal zeven ontspanningsavonden voor de gemobiliseerde soldaten en hun familie georganiseerd, onder meer in zaal Valentino in Walem, zaal Alcazar in Mechelen en "De Toekomst" in Sint-Katelijne-Waver. De twee drijvende krachten achter dit alles waren Louis (Lode) De Pauw en Pierre Vandendries.

Pierre Vandendries, geboren in Leuven in 1908 en overleden in Sint-Joost-ten-Node in 1993, was een Belgische dichter en literatuurcriticus. Hij maakte ook carrière bij de Belgische radio waar hij hoofdredacteur was van het "gesproken woord" van Radio-Conférence en van 1930 tot eind jaren 50 raakte de stem van Pierre Vandendries bij velen bekend, zowel op de radio als in de gefilmde nieuwscommentaren van "Pathé-Journal". Hij was ook bekend als auteur van liedjes.

Louis De Pauw (1911-1975) was tot zijn huwelijk in 1937 militair en daarna werkzaam op de

Optreden in openlucht met aan de piano Pierre Vandendries en Louis De Pauw met de toeter.

"Ons eiland"

scheepswerf van Delsaux in Boom. In de programmabrochures van de ontspanningsavonden ingericht door Walem fort werd hij voorgesteld als "Willebroeks zanger" en conferencier.

Beide heren kenden blijkbaar elkaar al van vroeger door hun activiteiten in de amusementswereld. Zij waren de initiatiefnemers van allerlei activiteiten die in het Walemse fort werden bedisseld. Blijkbaar hadden zij de nodige relaties in de wereld van muziek, zang en dans om hun programma's samen te stellen. Zo werkten ze onder meer samen met de "De Vereenigde Music-Hall Beroeps Artisten".

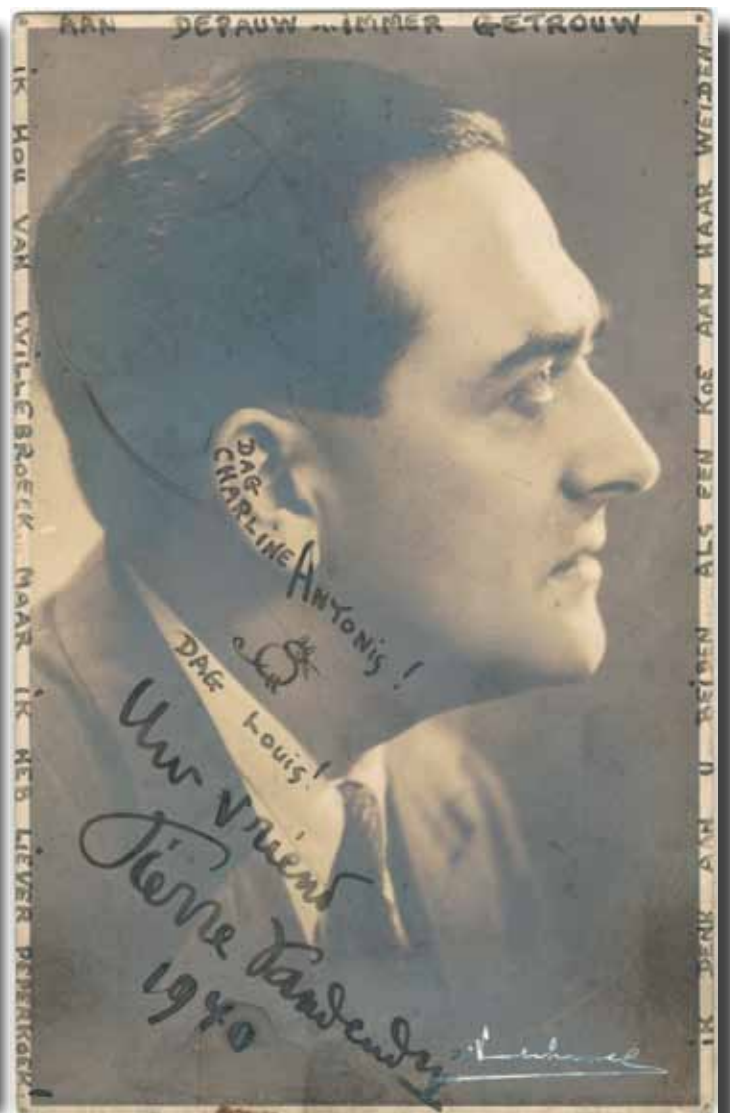
Leuke anekdote: onder de artiesten die optraden vinden we meermaals "Lizy Landy" terug, de artiestennaam van zangeres Lisette Schoepen. Op zeker ogenblik vroeg zij of haar broer Modest ook eens mocht optreden want die kon goed zingen, en vooral goed fluiten en jodelen. De inrichters gingen akkoord, en misschien zijn dat wel de eerste publieke optredens geweest van Bobbejaan Schoepen!

Het laatste nummer van "Ons Eiland" van 13 april 1940 opende met de zin: "weer staan we voor het oorlogsspook te beven, weer is de wereld in een smodder gewikkeld". Nauwelijks een maand later werd het bittere werkelijkheid wanneer het Duitse leger op 10 mei België binnenviel.

✍️ sd

Lizy Landy, artiestennaam van Lisette Schoepen, zus van Bobbejaan Schoepen.

Pierre Vandendries (1908-1993)

St MICHEL

WALEM

ZAAL VALENTINO

Dinsdag 2 Januari om 18 u. 30

GALA VAN 'T FORT

voorgesteld door **Pierre Van den Dries**

Speaker van Pathe-Journal, Radio-Luxemburg, Radio-Hilversum
Radio-Lausanne, Radio-Bucarest en Radio-Conférences

met zijn vrienden uit de radio **GEZA VARISORY**

Internationale Zigeuner Baron. De Baryton der liefde en der vrouwen
B. B. C. Londen. Radio Hilversum. Radio Luxemburg

THE SISMI BROTHERS, de gezwoeren zwartgepoetste Afrikaansche Scat-Singers

waaronder aan de vleugel **Marcel De Ville** De befaamde klavier-jazz-solist
van NIB - INB - Radio Warschau
die insgelijks optreedt in een dynamische terugblik over JAZZ

en M. Helsen, E. Lammers, K. Lammers, Ed. Lanerès en Cavens
alsmede de onweerstaanbare clowns PIPO en CHARLY

en **De Revue van 't Fort**

met LODE DEPAUW en de troep van 't Fort

1813

Druk: J. VAN NIEUWENHOVE, Koekelberg-Brussel - Telefoon 26,33,68

TABACS **GOSSET** TABAKKEN

Affiche voor het "Gala van 't Fort" van 2 januari 1940. Overduidelijk andere tijden: er was in 1940 nog geen sprake van reglementering van tabaksreclame. Maar we herhalen het hier nog even - Tabak brengt de gezondheid ernstige schade toe.

Draaibomen rond Mechelen

De stadsomwalling van Mechelen was een geheel van aarden vesten, muren, bolwerken en stadspoorten die de stad omringde. De Mechelse stadsomwalling telde twaalf poorten, bestaande uit zeven grote poorten op de invalswegen, en vijf kleine poorten. Hiervan staat enkel nog de uit ca. 1300 daterende Brusselpoort overeind.

Doch buiten Mechelen waren er ook controle en verdedigingsforten.

Al de poorten hadden een valbrug. Voor de vaste brug die toegang gaf tot deze valbrug stond echter nog een beweegbaar hek dat in tijden van gevaar gesloten werd. Sommige poorten werden zelfs van een kleinere voorpoort voorzien die "blok-poorters" genoemd werd, ook "buiten-poorten". De wachten in de poorten hielden daar iedereen staande om zich eerst te vergewissen met wie ze te doen hadden. Een ordonnantie van 2 januari 1680 zegt ons iets meer daarover:

"Die van de dachwachte in de poorten sullen alle eynde de Breime oft Draeyboom tot dat sij de advertentie sullen gedaen hebben in de Corps de Garde op de merckt, die daar van de voordere advertentie sullen doenaan den genen het opperbevel in de stadt hebbende. " (advertentie: aankondiging)

De poorten hadden echter nog vele vele vooruitgeschoven draaibomen of hameiden in de buitenwijken, op al de toegangswegen. Daar werd eveneens in beroerde tijden de wacht gehouden. Deze werken werden zeer goed onderhouden: we vinden vele posten van herstellingen in de stadsrekeningen, zo o.a. 1381-'82

" betaalt den selven van VII wiketten in de draybeme van VII paer leden die weghen XLII pond swaer-betaelt de slootmakere dat hi ghemaekt heeft VI nuwe slote aen de wikete van den draeyboeme van der stat.. "

Wartoe diende deze wikete? Het waren kleine deurtjes om slechts één man tegelijk door te laten en niet verplicht te zijn geheel het zware hek open te draaien. De Adegempoort schijnt de bergplaats te zijn geweest van de draaibomen. Stadsrekening 1368-'69:

" Betaelt van al den baelgien af te doene ende te voere op de aedeghemporten."

Het was streng verboden over de stadsmuren of de draaibomen te kruipen. De bestraffing van dit misdrijf is zelfs voorzien geweest in de "Costumens" als volgt

"Item niemant en mach over de Stadsmueren oft graven van de vesten, oft over de baillien van de stadts, oft climmen, oft zijn beesten in de Stadts graven laeten gaen op de verbeurte van twee ponden Brabants, daer af 't derde deel toebehoort den Heere, 't derde deel de Stadt, en 't derde die 't voortbringt."

Beschadiging werd nog zwaarder gestraft, zelfs met schandpaal en geseling. Een ordonnatie van 29 november 1707 is duidelijk:

" Alzoo men bevindt dat sommige uyt pure moetwillicheydt beschaedighen de fortificatien aerdewercken pallisaden ende mueren van deze stadt, zoo is 't dat van weghens Mijne Heeren den Schouteth Communemeesteren ende Raedt deser stede aen ider wort verboden van sulcx meer te doen op pene van geschavotteert ende ghegheeselt te worden, ende anders gestraft naar gelegenheydt der saecke."

Draaibomen rond Mechelen

Draaiboom te Hanswijk (1)

Er stond een draaiboom nabij de Hanswijken Dries in de nabijheid der kapel van St. Niclaas Kwakkelen. Hij bestond reeds zeer vroeg vermits we hem reeds vermeld vinden in een originele schepenakt van 1288. Het is denkelijk dan ook wel op deze hameide dat bisschop Hendrik van Gelder, in 1268 de hand kon leggen na zijn mislukt beleg, zodat het voor hem geen grote eer moet geweest zijn slechts tot het gehucht Hanswijk te hebben kunnen doordringen, hij die gezworen had Mechelen te belegeren en stormonderhand in te nemen

Roosendael richtte. Een nog heden bestaand gedeelte van deze weg, langs de overkant van de Vrouwevliet draagt nog steeds de naam Roosendaelenweg. De huidige Schijfstraat is ook nog 'n overschot van deze baan: Schepenakt 1408:

"peciam terre situatam prope repagulum quator versus Walem" (een stuk grond nabij de draaiboom langswaar men naar Walem gaat.

Draaiboom op Nekkerspoel (7)

Hij stond tussen de Kalverstraat en de Borchtstraat

Draaiboom op de steenweg naar Zemst (2)

Deze draaiboom stond aan de herberg de Posthoorn

Draaiboom op de Hombeekse steenweg (3)

Deze stond aan de herberg "De Kriekelaar, dus tussen de straat naar Schonerberg en de huidige Fortuinstraat.

Draaiboom op de Battelsesteenweg (4)

Deze draaiboom stond tussen de huidige Koolstraat en de Polderstraat

Draaiboom op de Winketkaai (5)

De Winketkaai werd vroeger "Dyle-buyten het-winkel" genoemd

Draaiboom nabij Bruine Kruis

Voor het begin van de 18e eeuw maken de stadsrekeningen geen melding van deze draaibomen

Draaiboom op de Waalhemse of Rosendalenweg (6)

Deze draaiboom moet gestaan hebben op de Roosendaelen weg die vroeger liep doorheen het militaire oefenplein, de vroegere Overheide of Westheide, de Eikestraat en zich langs een Voort (waarvan het klooster in 1220 Kindevorde luidde) door de Vrouwevliet zich naar het klooster van

Poging tot een schematische weergave van de juiste positie van de draaibomen op basis van de tekst van J. Uytterhoeven

Rondom Mechelen waren er verschillende verdedigingsopstellingen voorzien: draaibomen, passen, blokhuisen en Spaanse forten.

In dit artikel behandelde we de draaibomen of hameiden die over de toegangswegen voorzien waren.

In volgende tijdschriften zullen we ook de "passen", "blokhuisen" en "Spaanse forten" behandelen.

De informatie voor dit artikel werd gehaald uit een tekst geschreven door J. Uytterhoeven en die in 1953 gepubliceerd werd in de Gazet van Antwerpen, aangevuld met informatie uit wikipedia.

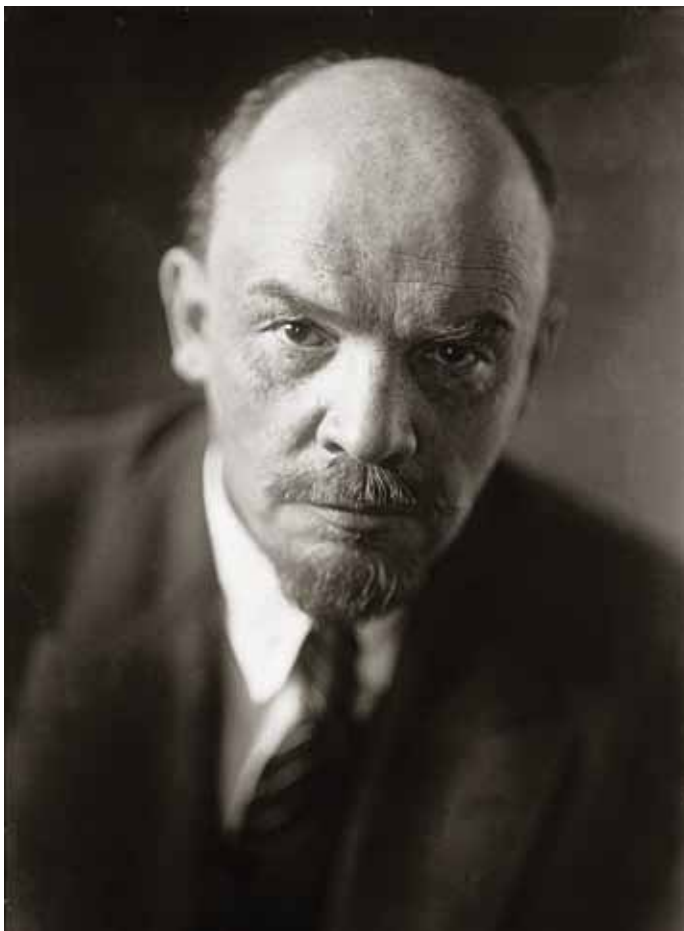
De krant van 1924

In 1924 overlijdt de Sovjet-Russische leider Lenin. Vrijwel direct breekt een machtsstrijd uit in Rusland. Als eerbetoon aan de overleden Lenin wordt de naam van Sint-Petersburg gewijzigd in Leningrad. Op 28 februari 1924 wordt in Genève het eerste officiële kinderrechtendocument getekend door de landen van De Volkenbond (voorloper van de Verenigde Naties). Met deze verklaring reageert De Volkenbond op de ellende die veel kinderen in Europa tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914– 1918) hebben doorgemaakt.

Johnny Weissmuller (uit de film Tarzan) verbetert in Miami zijn eigen wereldrecord op de 100 meter vrije slag.

Dichterbij roept oud-premier Venizelos de republiek Griekenland uit en Duitsland stapt over van Gotisch op Latijns schrift. In Nederland viert men voor het eerst Moederdag. In België wordt een verplichte pensioenverzekering ingesteld voor alle arbeiders en krijgen we de oprichting van de Nationale Belgische Liga tegen Kanker, onder bescherming van koningin Elizabeth.

En in Walem ongevallen, teveel drinken, feesten en een geval van "neurastenie" (geestenziek).

Op 24 januari 1924 overlijdt Vladimir Lenin

28 april 1924

Gazet van Antwerpen

Uit Mechelen

Ongeval:- Vrijdag heeft zich wederom een ongeval voorgedaan, dat zich reeds zoo menigmaal heeft hernieuwd door de onvoorzichtigheid der getroffenen zelve, doch maar niet tot les en voorbeeld kan strekken

aan anderen.

De genaamde J. Bogaerts van Waelhem, beging alzoo de onvoorzichtigheid van den nog voortrijdende buurttram te springen en werd verschillende meter verre door den stoomtram meegesleurd.

Erg gewond aan het hoofd en met kwetsuren over het ganssche lichaam, is de man opgenomen en naar een geneeskundig gesticht onzer stad ter verzorging overgebracht geweest, gezien de ernstigheid van zijn toestand.

7 mei 1924

Gazet van Mechelen

Uit Waelhem

Zondag was het hier kermis en met zulke dagen gaat het zooal wat ongewoner dan in rustige dagen. Zoo ook was het Zondag.

Enkele kermisvierders, die zeker al wat herbergen bezocht hadden, kwamen op het dwaze gedacht van bij landbouwer Frans V., kar en paard te gaan stelen, al was het maar om eens een rijtoerken mede te doen. Hun besluit werd ook uitgevoerd en zoo waren ze reeds twee, drie uren met het gespan weg, toen Frans V. het gebeurde vaststelde en met enkele geburen op zoek ging naar het verdwenene. Toen de dwaze kermisvierders den eigenaar in 't oog kregen gingen zij ijlings op de vlucht, doch de voerder, zeker J. B., ui de Waelhemstraat, kon geknipt worden. Dat de ontmoeting niet al te zacht was, laat zich begrijpen. De betrapte werd dan nog in

1924: 100 jaar geleden

handen der politie gegeven. Zijne kameraden zijn ook allen gekend en zullen voor dat zaakje denklijk ook wel met het gerecht af te rekenen hebben.

31 mei 1924

Gazet van Mechelen

Uit Waelhem

Morgen, Zondag zal het dan volop feest wezen in onze gemeente, en wel ter gelegenheid der inhuldiging van de nieuwe vlag onzer fanfaren "St. Cecilia".

Om deze gebeurtenis op een bijzondere wijze te vieren wordt er morgen een festival gehouden voor zang- en muziekverenigingen, waarvoor 1200, frak als premie te verloten zijn. Rond 2 ure zal in den omtrek van ons gemeentehuis, inkom van het dorp langs de kant van Mechelen, een stoet der deelnemende maatschappijen gevormd worden die, eens in regel, zich naar het kasteel van onzen burgemeester zal begeven, waar de overhandiging van het nieuwe vaandel zal gebeuren.

Eens zooveer, trekt de stoet opnieuw op en vangen de muziekkuitvoeringen aan.

Des avonds om 6 ure, trekking der premiën op ons gemeentehuis. Daar het verkeer met onze gemeente langs alle kanten best is verzekerd met stoomtram en autobussen, verwachten we ook veel volk, beweging en leven.

23 juni 1924

Gazet van Mechelen

Te Waelhem. - Vrijdag avond heeft zich in de gemeente, eene aanranding voorgedaan, welke heel wat afschuw heeft verwekt. Gezegde avond kwam de jonge dochter Maria S., door een binnenweg loopende door de beemden huiswaarts, toen zij eensklaps door drie schurken werd vastgegrepen en op een ellendige wijze werd mishandeld. Zaterdag is het parket van Mechelen ter plaatse geweest voor onderhoor van het jonge meisje, en tot onderzoek van het verachtelijk feit. Maria S. gelooft een harer aanranders

te kennen, wat wellicht tot aanhoudingen zal voeren.

25 juli 1924

Gazet van Mechelen

Uit Waelhem

Inhuldiging van den nieuwen velodroom "Populaire" (Fort Waelhem)

Met de medewerking van de fanfare "Concordia".

Op Zondag 27 Juli openingsmatch door de knapen Paul Schroeven, Waelhem en Jean Verreydt, Contich. 100 kilom.- koers voor juniors

Opening om 1u ½ . Begin om 3 ure stipt.

Baankoers voor beginnelingen van den B.W.B.

Op 17 februari verbetert Johnny Weismuller te Miami zijn eigen record op de 100 meter vrije slag. Na zijn zwemcarrière zal hij furore maken in de filmwereld als "Tarzan".

in onze dagbladen

op 70 kilom. Prijzen 160, 70, 60, 50, 40, 20, 15 en 10 fr.

Wegwijzer: vertrek Waelhem, Contich, Oude God, Lier, Kessel, Berlaer, Konings-Hoyckt, Heyst-op den Berg, Putte, Neckerspoel, Mechelen, Antwerpsche, steenweg. Aankomst in den velodroom, waar nog 2 ½ toeren te doen zijn.

Inschrijvingen, 2,59 fr. Bij Th. Schroeven. Vertrek en uitkleeding in den velodroom

25 oktober 1924

Gazet van Antwerpen

De diefstallen aan de haven

De rechterlijke politie houdt zich nog steeds onledig met huiszoekingen te doen, betrekkelijk de diefstallen gepleegd door natiebazen, waarvan wij destijds de aanhouding gemeld hebben. Dagelijks worde links en rechts partijen klerstoffen in beslag genomen. In Waelhem werd eene vruchtbare huiszoeking gedaan. De klachten tegen de bedoelde natie gericht komen met de vleet toe. Al de bestemmingen die in de laatste maanden koopwaar ontvingen waarop een verschil van gewicht ontstond, meenen nu dat zij 't slachtoffer der aangehouden personen geworden zijn. De rechterlijke brigade onderzocht niettemin elke klacht zeer nauwkeurig. Het is dan ook daarvoor dat in sommige gevallen koopwaar onder voorbehoud werd in beslag genomen?

Men verwacht er zich aan dat deze zaak nog eene merkelijke uitbreiding zal neme.

11 december 2024

Gazet van Mechelen

Ongeval. – De genaamde H. Vekemans wonende Steenberghehoekstraat, begaf zich Zondag per rijwiel naar Walem. Aan de brug over de Nethe werd hij door een hiertoe onbekende oorzaak gevat door een auto, uit de richting van Antwerpen komende.

De man werd ten gronde geworpen en een 4-tal meters meegesleept. Hij bekwam als bij wonder, niet het minste letsel. Zijn rijwiel was echter totaal vernorfeld. Een onderzoek werd ingesteld.

13 december 1924

Gazet van Antwerpen

Schrikkelijke dood

Vrijdag namiddag rond 4.30 ure, bij de aankomst van een stoomtram Rumpst-Mechelen die uit Waelhem kwam gebeurde hier een verschrikkelijk drama.

Volgens getuigen beweren, zou den ongelukkige die als slachtoffer ter plaatse bleef zich op korten afstand voor de locomotie van den aankomende stoomtram geworpen hebben, welke hem, na hem een 30- tal meters medegesleept te hebben, over het lijf ging en hem letterlijk in twee stukken sneed.

De ongelukkige, zekere Bernard Sch. Van Mechelen, moet naar het algemene gezegde fel neurasteniek geweest zijn, en in een vlaag van zenuwoverspanning gehandeld hebben;

Het parket van Mechelen is ter plaatse geweest om het gebruikelijke onderzoek te doen. Het verminkte lijk werd naar het doodenhuis gebracht.

Stopplaats van de tram voor de kerk.

Wat ik altijd al

Vraag Op de hoek van de Lange Zandstraat en de Koning Albertstraat hangt een gedenksteen met Romeinse cijfers. Ik gebruik deze foto in mijn les van Romeinse cijfers. Maar voor welke gelegenheid werd deze gedenksteen geplaatst?

Antwoord

In 1874 werd een nieuwe school gebouwd in de Koning Albertstraat op de hoek met de Lange zandstraat. De steen is een herinnering hieraan.

J. Croquet heeft hier voor de klas gestaan en meester Victor Thibaut hield zich in de jaren 1890-95 met de kleuters bezig. In deze lokalen ging men ook naar de "zondagsschool". (Scholen, meestal behorende tot een kerk, waar op zondag stichtelijk onderwijs m.n. aan kinderen wordt gegeven.) De onderpastoor zorgde voor de ontspanning van de Walemse kinderen.

Toen de kerk gerestaureerd werd in 1911, ging men ook voor de misviering naar dit schoolgebouw.

School te Walem

Tot in 1866 was de school altijd gemengd. Dat jaar stichtte Mgr. Scheppers een pensioonaat te Walem, gevolgd door een parochiale school onder leiding van de Zusters van Barmhartigheid. Hetzelfde jaar bouwde de gemeente een meisjesschool schuins tegenover de toekomstige jongensschool voor 15.00,- frs en benoemde Josephien uit Zoutleeuw, die echter ontslag nam ter wille van de "ongelukswet"

In 1874 werd een tweede schoolgebouw gebouwd op de hoek van de Lange Zandstraat. met een meesterhuis ernaast voor de hoofdonderwijzer. Het schoolgebouw bestond zelf uit 2 lokalen. Deze jongensschool werd gebouwd door Hertsens voor 22.300 frank.

Vital Bollansse (1871 - 1930) was hoofdonderwijzer tussen 1897 en 1914. Tusschen 1914 en 1933 werd dit Eduard Feremans (1880 - 1958)

Na het ontslag (ongelukswet) van juffr. Goossens in 1879, werden de meisjes overgeplant naar de jongensschool waar de

Ongelukswet

Op 10 juli 1879 werd de 'tweede organieke wet op het lager onderwijs' van kracht, de zogenaamde 'Wet Van Humbeeck', naar de hoger vermelde minister van onderwijs. Die wet bepaalde dat iedere gemeente minstens één officiële school moest onderhouden; dat de gemeenten geen vrije school mochten subsidiëren; dat onderwijzers in de gemeentescholen een diploma van een rijksnormaalschool moesten bezitten; dat godsdienstondericht uitsluitend buiten de lesuren kon gegeven worden en alleen op uitdrukkelijk verzoek van de ouders. Het was een oorlogsverklaring aan katholiek Vlaanderen. De katholieke zuil sprak van de 'ongelukswet' en ging in de tegenaanval. Katholieke onderwijzers kregen verbod in de 'scholen zonder God' te onderwijzen en katholieke ouders mochten er hun kinderen niet naartoe laten gaan.

Tekst op de steen

heb willen vragen ... !

vrouw van Bollansée onderricht gaf in handwerk.

In 1892 kwam de bewaarschool van de zusters tot stand en verhuisde de meisjes naar deze school en hetzelfde jaar opende Maurice Butaey een lekenpensionaat in de Korenkorf. Het werd meestal door kinderen van buiten Walem bezocht.

Een nieuw modern schoolgebouw werd opgericht in 1933 op de Zonnebergen.

In 1969 kwam dit gebouw nog eens in de aandacht. Toen was het gebouw een matrassenfabriek. Het werd toen grondig vernield door een brand op 12 februari 1969.

De namen op de steen, wie wordt er vermeld ?

Bovenaan de steen staat de naam van toenmalige provinciegouverneur: ridder Edward Pycke d'Ideghem. Hij was lid van de liberale partij en hij was een vurige verdediger van het officiële onderwijs (als tegenhanger van het katholiek onderwijs).

Edward Pycke

De twee naam is die van de burgemeester: Jean Baptist Thibaut was burgemeester van Walem van 1874 tot 1884. Daarna volgen de namen van twee schepenen: Sellenslagh en Van Pruyssen. Gevolgd door de naam van de gemeentesecretaris: Croquet. De provinciale bouwmeester sluit de rij: Leonard Blomme.

Leonard Blomme

hr

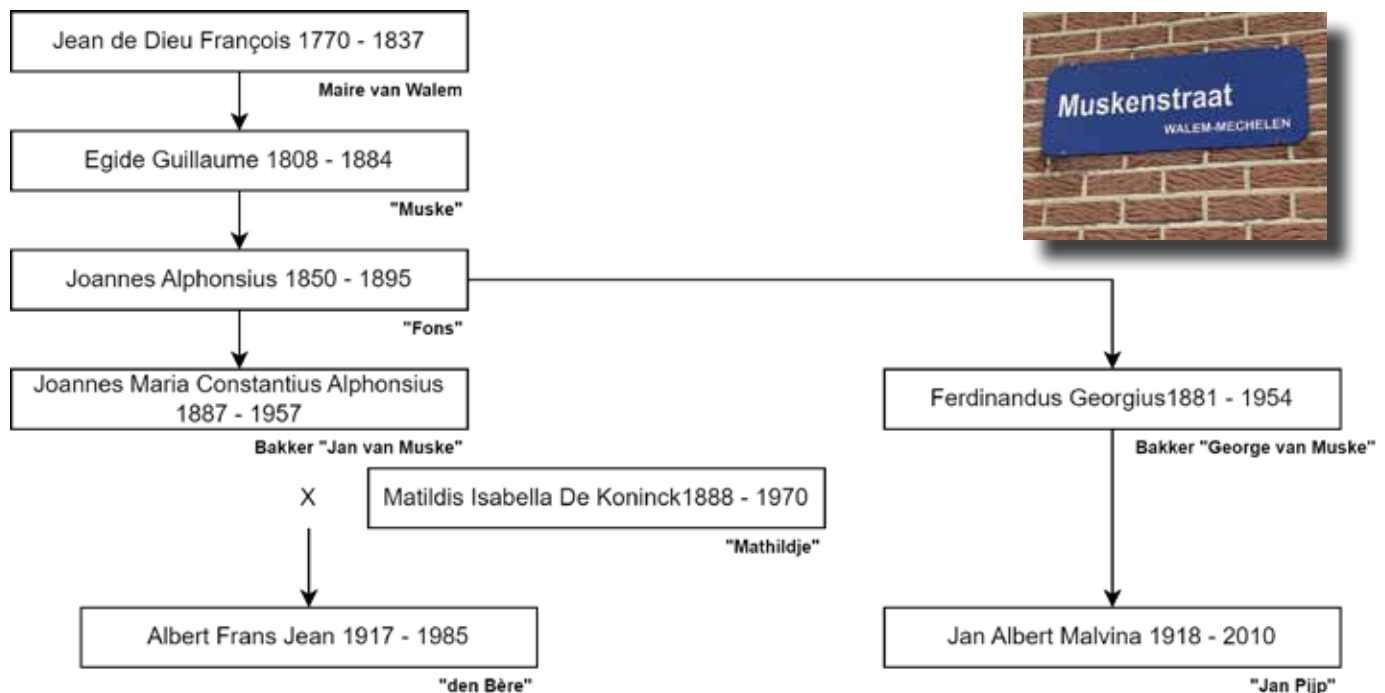
Romeinse cijfers onderaan : M - 1000

D - 500 CCC - 3 x 100 = 300 L - 50 XX 2 x 10 = 20 IV = 5 minus 1 = 4
Opgeteld 1874

Muskenstraat

In ons vorige tijdschrift behandelden we de lezersvraag "Waar komt de naam Muskenstraat vandaan?". We konden achterhalen dat de naam gekozen werd in 1978 toen de gemeente Walem gefusioneerd werd met de stad Mechelen. Het was Jan Carpentier (Jan Pijp) die deze naam had voorgedragen. Mogelijk was de naam "musken" ook afgeleid van twee bakkers die aan beide kanten van de straat woonden ("Jan van Muske" en "George van Muske"). Maar eigenlijk bleven we wat in het ongewisse over de juiste oorsprong van de naam: "Muske".

Gelukkig reageerde Chris Carpentier na het verschijnen van ons vorige tijdschrift, en meldde ons dat zij mogelijk het antwoord had op de vraag. Chris stelt dat zij van haar vader - Albert Carpentier ("den Bère") - gehoord had dat de "Begijnenstraat" ook wel eens "Muskenstraat" werd genoemd omdat hun voorouder Egide Guillaume Carpentier (1808-1884) daar woonde. Egide Carpentier had een bijnaam "Muske". Die bijnaam was afgeleid van zijn tweede naam "Guillaume". Dat is de franse vorm van de

nederlandse voornaam "Guilielmus" of ook wel eens "Wilhelmus" en afgekort wordt dat "Mus" of "Muske".

Muske was één van de zonen van Jean de Dieu François Carpentier (geboren in 1770 in Peronne - Frankrijk). Jean de Dieu was tijdens de franse bezetting in Walem terecht gekomen en werd ook nog "maire" (burgemeester) van de gemeente. Albert Carpentier was ook gekend als "den Bère van Mathildje van Jan van Fons van Muske". Met zo'n opsomming wist je alvast zeker over welke "Albert" je het had. Met deze informatie doken we in de Walems genealogie en we hebben getracht één en ander terug samen te stellen. Bijgevoegde stamboom verklaart de herkomst van "Muskenstraat" en zo leeft Egide Guillaume - de zoon van een Franse inwijkeling - verder in een Walemse straatnaam. tvb

INHOUD

Editoriaal	3
De Molen van Battenbroek	4
Roosendael en de molen van Battenbroek	6
De molen van Battenbroek	8
1940 Miliciens op het fort	9
Draaibomen rond Mechelen	13
De krant van 1924	15
Wat ik altijd al heb willen vragen	18
Muskenstraat	20